

MUZIKAAL PLANKWERK...

Ik weet het nog als de dag van gisteren: de eerste stereo-ervaring. Het zal zo eind vijftiger jaren zijn geweest van de vorige eeuw. Op Hilversum I (298 meter) en Hilversum II (402 meter) werd simultaan een concert uitgezonden in iets wat een nieuw fenomeen was: stereo...

BERT OLING

Neef Theo zat op de UTS en had voor die gelegenheid twee losse luidsprekers gebouwd. De oude Philips luidsprekerchassis waren geschroefd in twee vierkante planken spaanplaat waar mijn vader de noodzakelijke gaten had ingezaagd. De luidsprekers werden opgesteld naast de respectievelijk radio's waar ze op waren aangesloten. Op het moment suprême klonk muziek en wel in stereo, niet maar zo geluid uit twee kastjes, maar echt kijken in een ruimte waar muziek werd gespeeld – volgens mij kwam de uitzending uit het Concertgebouw Amsterdam. Die eerste confrontatie met het fenomeen stereo heeft een onuitwisbare indruk op mij gemaakt en waarschijnlijk de basis gelegd voor mijn passie voor muziek en techniek.

10 jaar later: terwijl ik aan het sparen was voor een set KEF B200/T27 – arme student – draaide ik intussen muziek via twee Audax breedbanders die op plankjes waren gemonteerd. Weer genoot ik, het laag was wat mager, maar met een beetje laag-op geen groot probleem. Maar dat volstrekte gemak, dynamisch met niet eens zoveel kleuring, dat heb ik pas weer terug gekregen toen de Quad ESL in de vorm van de Quad ESL 57 zijn intrede deed in huize Oling.

Najaar 2013

Johan Ketelaar laadt een heleboel elektronica en luidsprekers uit inclusief een heleboel kabels en interlinks: het nieuwe JK Prestige Air luidsprekersysteem doet zijn intrede in huize Oling. Ik had mijn lief al voorbereid dat de luistersessies in eerste instantie in onze huiskamer zouden plaatsvinden, gelukkig ze is wel wat gewend. Na een stief uurtje doorwerken stond de set opgesteld aangestuurd door JK Reference elektronica: Reference voorversterker CD-speler, dac en de nieuwe Reference Stereo Amp. Een en ander natuurlijk verbonden met JK Reference bekabeling in alle vormen en maten. We hebben besloten, gezien de ruimte en de opstelling, om voor deze test twee subwoofers te gebruiken. Een goede beslissing achteraf.

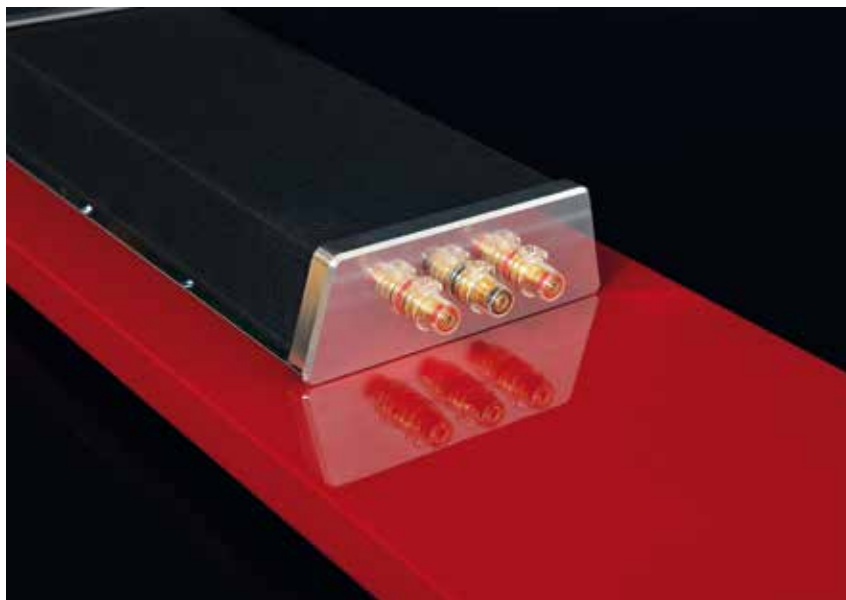
Signalement

Het JK Prestige Air systeem bestaat uit twee op bloedmooi afgewerkte 'planken' ofwel 'baffles' gemonteerde twee-wegsystemen. Een keramische eenheid (Accuton)

neemt het hoog/midden voor zijn rekening, een hoogwaardige tweeter (eveneens Accuton) doet het echte hoog. Het passieve scheidingsfilter (3de orde 18dB/octaaf, scheidingsfrequentie 3,5kHz) is aan de achterkant gemonteerd in een hele sexy aluminium behuizing, afgedekt met een slim bevestigd stukje luidsprekerdoek. De eenheden zijn, heel bijzonder, ontkoppeld gemonteerd van de baffle, waardoor er geen partiële resonanties kunnen optreden. De manier waarop de JK Prestige Air 'open baffles' op de vloer staan is visueel magnifiek. Johan Ketelaar c.s. heeft veel gevoel voor design: de combinatie van de voet in geborsteld aluminium en de hoogglans zilvergrijs afgewerkt luidsprekerpanelen deed in de aansluitende weken zelfs de grootste HiFi-hater verzuchten dat de waarde er wel af spatte en dan hadden ze nog geen noot muziek gehoord. De maatvoering draagt daar ook aan bij. De Prestige Open Air's zijn 97 cm hoog, 25 cm breed en 9cm diep. De voet heeft een breedte van 32 cm.

De baffles hebben natuurlijk een beperkt toonbereik: akoestische kortsluiting laat geen echt laag toe, het systeem is aan de achterkant open. Maar daarvoor heeft JK voor het laag een stevige actieve subwoofer ontworpen die eventueel kan worden aangevuld met een passieve 'slaaf'-subwoofer in hetzelfde formaat, die wordt aangesloten op de actieve broer. De gesloten kast meet zo'n 35 cm hoog, diep en breed. De stevige 25 cm woofer wordt aangedreven door een 400 watt klasse-D versterker die gevoed wordt uit een vorstelijk bemeten 500 watt lineaire voeding, kortom er kan heel wat lucht verplaatst worden.

Bijzonder is de aanpassing tussen sub en de open baffle. Ketelaar gebruikt daarvoor een DSP-schakeling waardoor de aanpassing tussen de eenheden perfect kan worden ingesteld via een meetprogramma. Eventuele lagetonen aberraties van de ruimte kunnen eveneens gecorrigeerd worden. Standaard is de kantelfrequentie ingesteld op 400Hz met een helling van 24dB/octaaf. Kortom JK Acoustics kan maatwerk leveren. Het is maar dat u het weet.

Het JK Prestige Air systeem heeft een verheugend hoog rendement, zo'n 92dB/W, waardoor de nadruk wat de noodzakelijke versterking betreft kan liggen op kwaliteit van de signaalverwerking. De meegekomen Reference Stereo Amp (2x 60 watt/8ohm) was dan ook zeer op zijn plaats.

De vraag die meteen opkomt: wat maakt de nieuwe JK Reference Stereo Amp zo bijzonder?

Het is natuurlijk niet één ding dat het bijzondere resultaat van het product verklaard. Naast de consequente dubbelmono-opbouw is allereerst de voeding van eminent belang gebleken. JK gebruikte consequent jarenlang toroïdal voedingstransformatoren, maar kiest hier voor het gebruik van een transformator met een C-kern, waarbij de primaire en secundaire windingen niet om of over elkaar heen liggen. Wel wat duurder maar veel beter als het erom gaat om de hand over hand toenemende ongewenste hoeveelheid hoogfrequente rotzooi in ons lichtnet van de voeding weg te houden.

In deze nieuwe versterker wordt gebruik gemaakt van een 200 watt's type. Maar tevens werd nog eens wederom vastgesteld hoe belangrijk in klankmatige zin de kwaliteit van de gebruikte voedingscondensatoren is. Kost een beetje maar dan heb je ook wat. Verder is de gebruikte schakeling teruggebracht tot een minimum waarbij ook de symmetrie van de print lay-out een heel belangrijke rol speelt. Overigens alles wordt nog steeds met de hand gesoldeerd, wat ook bijdraagt aan de kwaliteit en niet te vergeten de levensduur.

(Commentaar van de schrijver dezes: ik heb de JK Reference Stereo Amp thuis ook in andere combinaties gebruikt en heb vastgesteld dat we met een heel bijzondere loot aan de JK stam te maken hebben die nog wel navolging zal krijgen in het JK productenpakket.)

Leven met

Na wat instelwerk op de laptop door Johan Ketelaar even wat muziek van hem zelf gedraaid om te controleren en te wennen. De eerste klap is een daalder waard: in dit geval klopte alles als een bus, stemmen, ruimtelijke afbeelding, verhouding laag/midden.

's Middags ben ik met de eerste proefsessies begonnen, nog een beetje schuiven met de panelen, ietsje verder van de achtermuur en nog een heel lichte toe-in. Mijn referentie-opnames zijn een aantal eigen opnames: live muziek vastgelegd in de Groningse Lutherse Kerk. De barokmuziek uit Zuid-Amerika gespeeld door Musica Temprana / Adrian Rodriguez van der Spoel heeft 'alles' in zich. Intieme stemmen met een simpele gitaarbegeleiding, felle koren ondersteund met veel slagwerk waaronder een mooie grote trom. Wat vooral opviel was de natuurlijke ruimtelijke bijna driedimensionale afbeelding van het ensemble. Bij de simpele opnametechniek wordt geen gebruik gemaakt van steunmicrofoons, waardoor de weergaveverhoudingen volstrekt natuurlijk zijn. En het JK Prestige Air systeem laat dat heel indrukwekkend, opvallend onopvallend horen. De zangers die bij het ene liedje achter op het podium stonden, staat bij het volgende koortje rechts voor: geen smearing, geen dynamiek verlies. Ook de winst van zo'n open baffle systeem ten opzichte van een gesloten kast luidsprekersysteem is opvallend en ik was niet de enige die dat vaststelde.

De eerste serieuze luistersessie met een paar liefhebbers vond een paar dagen later plaats. De tafel gaat dan aan de kant, we luisteren dwars op de kamer die ruim 9 meter bij 6 meter meet. Massief houten vloer, redelijke demping door onder andere de gordijnen, achter de hand was nog een kleed dat we voor de luidsprekers konden leggen. Niet nodig bleek later. Bij de eerste groep zitten de jazz-fans, en dan jazz liefst in triovorm, de zogenaamde kamerjazz. Dus kan ik ze geen groter plezier doen dan door de ECM/ BlueNote opnames van het Keith Jarrett Trio in de la van de meegekomen JK CD-

speler te doen – wat een beauty! Het digitaal-analoge vertaalwerk van de eveneens meegekomen JK Reference DAC deed een aantal hartjes vol verwachting al vast wat harder kloppen. 'Autumn Leaves' – het hoorde wel een beetje bij het jaargetijde – iedereen werd er stil van. Vooral de ruimtelijke afbeelding en de precieze weergave van de vele dynamische schakeringen leverde verrassende reacties op. De eigenaar van een set Klipschorns slikte een paar keer hevig en moest in alle eerlijkheid vaststellen dat het JK Prestige Air systeem een hele nieuwe dimensie gaf aan deze voor hem zo bekende opname. Verder ging het met een opname van een groep rond Tony Overwater op het album 'Jungle Boldie'. Heel span-

nende muziek, voor een enkeling toch ietsiepietse aan de moderne kant. Maar die opname van Bert van de Wolf: wat een dynamiek, wat een kleuren, hoe mooi staat de groep in de ruimte. En wat geeft de Prestige Air dit alles perfect weer. We hebben bij deze opname nog even geëxperimenteerd met de subwoofer. Hoewel de verschillen klein waren was de toegevoegde passieve JK sub een goede aanvulling vooral als het om het fenomeen punch ging. Niet zo gek natuurlijk, de ruimte heeft zo'n 180 kuub inhoud en dat is heel wat lucht.

Er is nog veel muziek gedraaid, de aanslag op mijn whiskey voorraad is behoorlijk geweest, maar dat mag hem de pret niet drukken. De avond, nou avond, hebben we afgesloten met een oude opname van Billy Holliday van vlak voor de Tweede Wereldoorlog. Natuurlijk enigszins gruisig door de beperkte techniek van toen. Het nummer 'Strange Fruit', een stem om nooit te vergeten, eerlijk mono... 't kon minder. Ook in deze complimenten voor de Prestige Air: mono is niet zo gemakkelijk goed weer te geven.

32 voet = 16 mensen

Het volgende groepje veertien dagen later, was de 'koorbende': muzikliefhebbers waarvan de meerderheid nog actief is in één van de vele Groningse koren. Dat zelf musiceren levert bijna altijd een heel analytische benadering van muziekbeleving op. Het is ook niet zo gek dat er nogal wat elektrostatenbezitters bij deze groep zitten. Dus waren de verwachtingen hoog gespannen.

We zijn maar eens begonnen met de BIS opname van Buxtehude's 'Membra Jesu Nostri', een ingetogen werk dat thuishoort in de Lijdenstijd en heel langzaam naast alle Matthäus en Johannes Passies zijn weg begint te vinden in het vaderlandse korenrepertoire. Het Collegium Musicum Japan o.l.v. Masaaki Suzuki laat horen hoe jammer het toch is dat dit werk zo in de schaduw staat. De mooie afwisselingen, de bijzondere tekstbehandeling maar vooral de perfecte opname, maken weer eens duidelijk dat een open bafflesysteem als de Prestige Air zeker op het gebied van oplossend vermogen niet onder hoeft te doen voor een elektrostaat.

Daarna een stukje Rutter, zijn Requiem. Iedereen veerde op toen de 32 voet orgelpedaaltonen begonnen. In feite zou je moeten zeggen: begonnen op te bouwen, want het duurt even voordat deze subcontra-octaafnoten de lucht in beweging zetten. De actieve subwoofer groep liet de volledige impact van deze noten horen. Een paar van de aanwezigen verzuchtten: toch maar eens naar een actieve sub omkijken. Het volgende verzoeknummer was dan ook orgel en wel een paar deeltjes uit Olivier Messiaen's 'La Nativité du Seigneur'. De organist Willem Tanke bespeelt het Adema/Schreurs orgel in de St. Bavo Basiliek te Haarlem. Majestueus, hemels, nergens schril, het enige wat ontbreekt is de geur van wierook. Wederom is iedereen verbaasd over de naadloze overgang van laag naar middenhoog. Juist bij zo'n groot instrument als een romantisch orgel komt dat heel precies.

De avond hebben we besloten met iets totaal anders.

De Amerikaanse zangers Youn Sun Nah zingt op het kwaliteitslabel ATR o.a. het nummer 'Bitter Ballad'. Wondermooi opgenomen, deels closemike, maar verschrikkelijk goed afgemixed. De afgrondiepe bastonen, de aanblaasgeluiden en dan daaroverheen zo'n stem: echt demonstratiemateriaal. Stilte naderhand.

Voor wie

Na beide sessies ontspon zich een aardige discussie. Echt kritiek was er niet en dat heb ik wel anders meegemaakt. Het design werd geroemd – meen je dat nou Bert: dit wordt in Nederland gemaakt? De prijs was ook niet echt een probleem, één van de luisteraars had net € 5.000 voor een bankstel uitgegeven. Het concept werd ook zeker interessant gevonden. Zo'n actieve subwoofer met DSP functionaliteit had echt toegevoegde waarde. De enige vrouwelijke deelnemer maakte een opmerking die hout sneed. Ze had een paar foto's gemaakt en die gedeeld met een vriendin in het Amsterdamse. Ze kreeg een opmerking terug: wat moet al dat zilveren 'getouw' wel, kan dat niet anders. Inderdaad, ik kan me voorstellen dat JK Acoustics een kabelconcept ontwikkeld eventueel deels draadloos dat zelfs in een moderne kale designkamer niet stoort. Maatwerk aan de winkel... Waarvan akte.

fabrikant:

JK Acoustics / www.jkacoustics.nl

prijs:

systeem met actieve sub € 9.500

extra passieve sub € 1.000

